

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРЯШІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ У ПРЯШЕВІ (СЛОВАЧЧИНА)
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ ВИХОВАННЯ НАПН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА РАДА ЖІНОК УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-
ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ» ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ
КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ
ГЕНДЕРНИЙ ЦЕНТР
УПРАВЛІННЯ ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ
УМАНСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ

Матеріали

V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною
участю

**«ПРОСОЦІАЛЬНА ОСОБИСТІТЬ У ГЕНДЕРНОМУ
ВИМІРІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ТА
ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ»**

31 травня 2022 р.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 12 від 26 травня 2022 року)

Рецензенти:

Кочубей Т.Д., докторка педагогічних наук, професорка, професорка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Кулик М.О., голова Міжнародного благодійного фонду «Небайдужі»;

Каркач А.В., заступник голови ради з питань діяльності виконавчого органу – начальник управління соціального захисту населення Подільської районної у м.Полтаві ради.

Просоціальна особистість у гендерному вимірі: теоретико-методологічні та прикладні аспекти : матеріали V Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, м. Умань, 31 трав. 2022 р. / М-во освіти і науки України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини; редкол.: О. О. Кравченко, А. І. Войтовська. – Умань, 2022. – 235 с.

До збірника увійшли матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Просоціальна особистість у гендерному вимірі: теоретико-методологічні та прикладні аспекти», яка відбулася 31 травня 2022 р. в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

© Уманський
державний
педагогічний
університет імені
Павла Тичини, 2022

Матрос Ольга Олександрівна
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи,
Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
ORCID 0000-0001-6541-1941

ГЕНДЕРНІ ПРОБЛЕМИ НЕПОВНОЛІТНІХ МАТЕРІВ ЯК СОЦІАЛЬНОЇ ГРУПИ

В даний час для неповнолітніх матерів та їхніх сімей звернення за допомогою до фахівця із соціальної роботи є неабиякою проблемою, тому що існує гендерний стереотип. Такий стереотип багато в чому залежить і від іміджу спеціаліста. Юні матері як клієнти соціальної роботи можуть розраховувати на мінімальну допомогу. Фахівці із соціальної роботи не зацікавлені у наданні їм статусу клієнта, оскільки це спричинить додаткові витрати, що суперечить існуючій системі.

У діяльності соціальні працівники виходять із визнання різноманіття індивідуальних потреб, необхідності організації індивідуальної матеріальної допомоги кожному клієнту. Соціальна робота відстоює необхідність комплексної соціальної політики, що орієнтується насамперед на індивідуалізовану підтримку тих, хто потребує допомоги. Соціальний працівник часто виступає у ролі критика, що ставить під сумнів правильність існуючого порядку речей. У соціальній роботі центральною фігурою є «клієнт», а мета взаємодії – звільнення його від необхідності у соціальних працівниках. Іншими словами, якщо існує така можливість, то неповнолітня мати має самостійно (за рахунок власних ресурсів) упоратися зі своєю проблемою під керівництвом соціального працівника. Головний принцип соціальної роботи – орієнтація клієнтів на життєве самозабезпечення [2].

Мезорівень соціальної взаємодії у соціальній роботі з неповнолітніми матерями мало вивчений. Проте мезорівень надзвичайно важливий саме у соціальній роботі. Багато проблем, які намагається запобігти чи подолати соціальна робота, є не індивідуальними, а груповими і можуть бути вирішені лише на даному рівні.

Ситуація вагітності обмежує юну матір від соціальних контактів із референтною групою, родичами, однокласниками, вчителями та ін. На час догляду за дитиною юна жінка, як правило, не відвідує освітню установу, час спілкування з друзями зводиться до мінімуму.

У дослідженнях прийнято вивчати їхню думку, а не партнерів, батьків, найближчого оточення, близьких друзів. На наш погляд, важливим напрямком у соціальній роботі має стати саме аналіз соціальних мереж молоді жінки.

Як свідчить О. Мальцева, без власної мотивації клієнта та її згоди, бажання індивіда, сім'ї, групи жодна допомога соціального працівника, жодне відновлення зв'язків та взаємодій із середовищем, зміна життєвої ситуації неможливі [2].

Для ефективної соціальної роботи необхідно досліджувати можливості поповнення цього рівня взаємодії через соціальні мережі, групи самопомоги, он-лайн мережі та ін.

На нашу думку, аналіз мезорівня соціальної взаємодії соціального працівника та клієнта є першорядним. Референтна група молоді жінки, поруч із мотивами, чинниками, персональними характеристиками, грає значну роль у вибудовуванні грамотної соціальної роботи з цією категорією.

Норми, очікування, соціальний контроль на макрорівні, ми досліджуємо взаємодію соціального працівника та клієнта. Соціальній роботі цьому рівні надається особливе значення. Професію соціального працівника відносять до комунікативної, оскільки успіх у вирішенні проблем клієнтки багато в чому залежить від комунікативної компетентності спеціаліста.

В рамках більшості концепцій ключовим моментом є уявлення про те, що неповнолітні матері завжди перебувають у фізичному чи уявному оточенні інших соціальних діячів (батьки, родичі, фахівці із соціальної роботи) і поводяться відповідно до ситуації. Репродуктивний вибір неповнолітньої матері – часто реакція на вплив батьків, педагогів, найближчого оточення, спеціалістів із соціальної роботи.

Соціальний працівник може виробити бажану модель поведінки неповнолітньої матері, підбравши необхідне поєднання стимулів. Ця концепція є однією з основних теорій, на основі яких будується робота у стаціонарних установах. Наприклад, у кризових центрах існують правила поведінки, розпорядок дня. Юним жінкам необхідно дотримуватися всіх правил центру, це одна з головних умов проживання в ньому. Відповідно, неповнолітні матері не вживають алкоголь, дотримуються «комендантської години», навчаються господарсько-побутових навичок та догляду за немовлятами. Вихователі переконують їх у тому, що їм потрібно відповідати цим нормам та виконувати дані вказівки та рекомендації, не порушувати правила. Проте фахівці соціальних установ повинні дотримуватись етичних норм і для досягнення позитивного результату не маніпулювати неповнолітніми матерями, не нав'язувати їм своїх бажань [1, с. 69].

Відстежувати результативність роботи соціального працівника необхідно на основі суб'єктивних та об'єктивних показників та порівняння даних цього моменту з фактичною інформацією про ситуацію до її втручання.

Особливу увагу варто приділити взаємодії у процесі практичної соціальної роботи клієнта та фахівця із соціальної роботи.

Розглянемо взаємодію фахівця із соціальної роботи та неповнолітньої матері як клієнта державної установи.

Як акторів соціальної взаємодії виступають неповнолітня мати (суб'єкт), її дитина, сім'я та найближче оточення (якщо є) та фахівці соціальної сфери (фахівці із соціальної роботи, вихователі, соціальні педагоги та ін.).

Отже, очікування фахівців у цьому міжособистісному взаємодії – допомогти юній матері адаптуватися до нових умов, стати самостійною, відповідальною матір'ю. У зв'язку з цим фахівці розмовляють із вихованками та використовують у роботі інтерактивні техніки. Взаємодія є обопільним і добровільним із боку неповнолітніх матерів, оскільки дівчата

вступають у центр, що вони перебувають у важкій життєвої ситуації чи соціально небезпечному становищі. Мета фахівців у цьому взаємодії – морально підтримати, сприяти розвитку знань, умінь і навичків, орієнтувати самостійне життя, на благополуччя у майбутньому, тобто сприяти клієнтці у вирішенні її проблеми. Мета юної матері – якнайбільше навчитися від фахівців навичкам та вмінням міжособистісної взаємодії, запозичити позитивний досвід у вихованні дітей.

Список використаних джерел:

1. Дутко А.О., Куліш Г.О. Сімейно-правовий статус батьків, які не досягли повноліття. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія «Юридичні науки». 2019. №1. С. 68–71.
2. Мальцева О.В. Основні напрями соціально роботи з вирішення проблеми раннього материнства. *Габітус*. Спеціальні та галузеві соціології. 2020. Вип. 11. С. 56–60.